

Francisci Carduli Marniensis Ora
tio in funere Reuerendissimi domi
ni Ardicini.ii. dela porta Cardinalis
Merien Veri sui.

SI rationem habere calamitatis mee uoluif
sem Patres Amplissimi: non modo recu
sarem in faustum & luctuosum dicendi ge
nus acerbam et infelicem orationē. Verū
etiam quod multo equius uideretur ac optabilius esset
erepto Ardicino quem uelut clarissimū uirtutis lumen
intuebar: & studiorū meorum fortunarūq; omnium au
torem ac prope gubernatorem uenerabar: in squalore:
lamētis: luctuq; iacerem. Non quod humanos calus &
naturę cōmunis fragilitatem nō cogitem. Sed illo ad
empto uideor & agere uitā in tenebris: & omnis spes
omnia cōcilia mea perdidisse: atq; ita perdidisse: ut iam
nulla me fortuna uel prospera felicem uel aduersa pos
sit efficere tristiore. Quis mihi non iure succenseat:
si loqui amplius possim orbatus eo principe qui uestro
in conspectu dicenti mihi prestare facultatē uidebatur.
O spes fallaces: O cogitationes inanes mee. Hucine
tandem studia mea reciderunt: ut ego mihi dolorē uo
bis desiderium eius uiri memoriāq; renouarem. Quo
quanto diutius tanto difficilius egriusq; carebitis. Verū
qm̄ sic mea infelicitas tulit: ut eum pro funere sim lau
daturus: sine quo uitā mihi esse acerbā puto: id aggre
diar: quo iis morem geram: qui hoc mihi flebile bonus
imposuerunt. Tantum a uobis peto Patres Amplissimi
ut me officio lugendi potius q̄ dicēdi studio suscepisse
hoc munus existimetis. Quicquid obmiserō (impedi
or enim dolore ne multa dicam) in māsuētudine atq;
humanitate uestra id reponam. Est arduū inter lachry
ai

mas & singultus de ornatissimo uiro sine detrimento
laudum uerba facere. Nouarię in urbe copiola & uiris
eruditissimis affluentibus natus est Ardicius parentibus
nobilissimis altero de la porta altera Vicecomite. Hinc
familie nobilitas usq; ad hoc tēpus honoribus imperio
rerum gestarū gloria continuata permansit. Inde recēs
Aui memoria uiri & diuini & humani iuris ut esse in il
la quisq; etate poterat cōsultissimi. Cuius cognita uirtus
in Cōstantiensi consilio fuit: cum principes unum illū
ex omnibus delegerunt: ad quem omnia deferrentur.
Quo quidem tempore ita se gessi: ut postea ul' Mono
gamus a Martino. v. fieret Cardinalis. Memorarē pre
claras illius eximiesq; uirtutes: nisi nepos auū ita repre
sentaret: ut auus in nepote tanq; in speculo cerni posset.
Ab incunte etate cum optimū naturę habitum liis ex
coleret Ardicius ibi cogitationes terminauit suas: ut
eadem suis relinqueret ornāmēta: que suus auus sibi re
liquisset. Audiui ego sepe dicentem se cum uires excel
lentissimas ad imitandū sibi proposuisset: animum &
mentē auī sui memoria consumasse. Multa nobis blan
dimenta natura ipsa genuit: quibus sopita uirtus conui
ueret. Multas uias adolescētie lubricas ostendit. quibus
illa insistere sine aliqua prolapsione uix posset. Multa
rum rerum iucundissimarū uarietatem dedit: qua non
modo illa etas sed etiam corroborata caperetur. Ardi
cius tanto animi robore tanta indole uirtutis ac conti
nentię fuit: ut respueret omnis uoluptates: omnēq; suę
adolescētie cursum in labore corporis atq; in animi cō
tentione conficeret: ut illud auī exemplo directum iter
ad laudem conseruaret. Ita celeriter antecellere omni
bus ingenii gloria contigit: ut magnam & pontificii &
ciuilis iuris cognitionem in aspectum lucemq; profer

ret. Vix Adoleſcentia exceſſerat. cum epiſcopum No
uarienſem non ſacerdotes modo ſed etiam ciuitas ipſa
uotis publicis expetiuit. ut facile intelligi poſſit. quan
ta in eo ſignificatio uirtutis appareret. in quo tanta rei
bene gerendę ſpes conſtituebatur. Si Pontius Diacon
us Cyprianum. Seuerus Sulpitius Martinũ. Leo Am
breſium dignos laude putauerint quod illos Nepbitos
hunc cathecuminum populus ad epiſcopatum uoca
rit. cur ego ſingulare non putem hunc admodum iu
uenem fuiſſe in ea ciuitate. que uiris prudentiſſimis ab
undabat epiſcopum cunctis ſuffragiis designatũ. Hoc
tantum munus pene Adoleſcēti uelle cõmittere quid
aliud erat. niſi præſentire. quãtus religionis. quantus ec
cleſię propugnator eſſet futurus. Quod deinceps mul
tis rebus oſtendit. Nam Florētiquicarius Archiepiſco
pi cum eſſet hoc uirtutis ſpecimē hoc iudicium animi
dedit. quod interdictum Pauli Secundi non audenti
bus ceteris promulgauit. & maximo periculo ſui capi
tis autoritatem Pontificis & huius ampliffimi Senatus
dignitatem ſuſtinuit contra Principes ciuitatis atq; de
fendit. Huius celebritate facti nactus eſt Romę Ponti
ficem Paulum. qui de eo ſumma conceperat. Nullus
eſt omnium tam ignarus rerum. qui nō intelligat que
ſunt in fortuna temporibus regi. Vna uirtus eſt altis de
fixa radicibus. que loco dimoueri ſuo nullis temporum
inclinationibus poteſt. Ardicinus in omni uita eum ſe
p̄ſtitit. ut quanto maior uarietas eſſet fortunę. tanto ma
ior indies accessio fieret dignitatis & gr̄e. Sixti. iiii. bene
ficio in collegium aſcitus eorũ qui ad pontificē referũt
Aleriensis ep̄us declaratur Legatus primum in Pan
noniam deinde in Germaniã profectus ita legationem

suam et mandata confecit: ut eius qui miserat opinionē
eorum qui susceperant expectationem superarit. Erat
Imperatori cum Rege Mathia bellum atrox & diutur-
num. Alebatur odium cede militū et direptionibus op-
pidorū qui federis essent interpretes nisi cōplures ni-
bil profecerant. Unus Ardicinus ingenio & prudētia
sua periculosissimū bellum ad pacem societateq; con-
uertit: & quibus paulo ante pax inuisa fuerat: eo de-
cis autor sibi oblitrix memoria beneficii sempiterna
Mitto sedatos interāq; tumultus. Mitto Nursinos ex
multorū annorū dissentione ad concordia reuocatos.
Mitto Perusiq; interclusas omnis seditionū uias. Mitto
Tibermates atq; Tudertes partim autoritate compres-
sos partim obsequio mitigatos. Ac ne unq; esset homo
natus ad laborem negotiis curisq; uacuis: accito in ur-
bem Sixtus officium subscribendi delegauit. Quāta id
iusticia: quanta fide administrarit: declaraturus erat Pō-
tifex: nisi mors eius optimas cogitatiōes intercepisset.
Innocentius primum negotiis omniū legatorum audi-
endis exequendisq; p̄fectum: deinde ad subscribendi
munus euocatū in ordine uestro non hominū potenti-
um studio non excellētibus gratiis paucorū: sed omniū
uestrum iudicio collocauit. Est illud amplissimū: quod
homini non generi uite nō sanguini cognite uirtuti nō
audite nobilitati delatus est honor: Sed tamen magnifi-
cētius est dicere quemadmodū gesserit q̄ quemadmo-
dum cepit Cardinalatum. In quo pauca os annos ita ui-
xit ut nihil reliqui fecisse uideatur. quod accedere lau-
di temporis lōginitate potuisset. Ita iuris & diuini &
humani rationē cū equitate coniunxit: ut natura æque
ac disciplina cōsultus esse uideretur. Integritas uero &
fides ita probata semper: ut quo diplomata quibus ipse
subscripserat peruenerūt: eodem huius hominis fama
penetrarit. Alia multa generis eiusdem cum sint omni

bus nota uerborū ornamenta non querunt. Venio nūc ad domestica. In maximis occupatiōibus distinguebat uir prudentissimus rationem officiorum ac temporum uicissitudinē laboris ac honestissimę uoluptatis: & quātum temporis alius epulis profusioribus tribuisset: tantum hic sumebat sibi ad recolenda studia līrarum. Laudat Cornelius Nepos Pomponiū atticum: q̄ nunq̄ cenatū sit apud eū sine aliqua lectione: ut nō minus animo q̄ uentre cōuiue delectarentur. Laudat Helius Hadrianū: q̄ litteratos in conuiuio semper habuerit. Ambrosius Diaconus Atheniensis ad calcenterum scribit se nunq̄ sumpsisse cibuz sine lectione: nunq̄ uenisse ad somnum nisi unus ex fratribus sacris litteris personaret ut lectio orationem susciperet: oratio lectionem. Quibus ego uerbis Ardicini laudem consequar: cuius mensa fons atq; seminarium uidebatur omniū doctrinarum. Erat huius omne conuiuium: diligēter audire: quod legebatur: semper aliquid proponere: recta suscipere: praua non acriter confutare: disputantem contra se magis docere q̄ uincere. Deus immortalis quantū mihi beneficium dedisse uidebaris: quod uiuebam in illo bonarū artiū domicilio. Quicquid hoc est in me līrarum ibi me didicisse fatebor semper atq; prę me ferā. Inerat illi comitas non sine seueritate neq; sine facilitate grauitas: ut esset intellectu difficile: utrum familiares magis eū uenerentur q̄ amarent. Cōcursum plorantium & tempestatem querelarū tanta equanimitate ferebat: ut irasceri si cuperet quidem posset. At ne sua beneficētia proficisci ab ostentatione uideretur: clam multorum hominum inopiam subleuauit. Ad religionem omnia cum referret: uitam monasticam sibi expetendam putauit: non q̄ ista non sit hominū generi fructuosior: sed q̄ illa facilius uideretur & tutior ad salutem: cū presertim ex

cellentium uirorum autoritate niteretur. Etenim Basilium cognomento magnum ep̄um in Capadocia Cæsariensem Amphilocheus eius discipulus tradit ad monasterium perfugisse: Gregorius Nanziazenus ep̄s homo suorum temporū ingeniosissimus atq; eloquentissimus cum successorem sibi delegisset: ruri uitam monachi duxit. Celestinus p̄t̄ifex maximus contemptis rebus omnibus in solitudine uixit. Petrus Damianus qui multa in suo genere miranda conscripsit: Cardinalatu se abdicauit: ut uitam monasticam sequeretur. Horum exemplo Ardacinus degere id genus uitę uoluisset: qđ maxime adamauit. Quotiens Sixto se supplicem obiecit: Quotiens ab Innocentio diuturnis precibus efflagitauit: ut sibi potestas fieret abeundi. Quoties hunc ego uidi Patres amplissimi cū legeretur Ioannes Cassianus qui mores Anachoretarum uitamq; conscripsit: quotiens hunc uidi cogitatione suspensum teneri: quasi ad illam uitam tranquillam & quietam ipsa contemplatione traheretur. Abiit & diuino satis cōsilio fecit. Ab Innocentio seuerissimis decretis & uobis maxime annitibus reuocatus quid aliud egit: q̄ ut nihil ab instituto suo faceret alienum. Nam ut omittam triduana ieiunia ebdomadam singularum et quotidianas uerberum acerbitates dimissis a cubiculo ministris & omni remota mollicie in lecto durissimo quiescebat: si est illa quies appellāda: quę assiduis orationibus dies noctesq; iungebat. Incidit in grauissimū morbum. Quo animo: quam medicorum admiratione quinque mensium ualitudinē tulit. Sęp̄ formidine mortis et doloribus qui ex curatione capiuntur animus hominis certo de statu dimouetur. Hic uero cū toto corpore debilitaretur: animo tamē nō cedebat fuit laudatis antiquorū mortibus par exitus. Vidi ego deficientem tanta uultus constātia: ut

non ex uita sed ex domo in domū migrare uideretur.
Ego ne tuos Ardicine labētes oculos uidi: Ego ne tuū
corpus exangue: quod tanq̄ imaginem uirtutis expres-
se cōtueri solebam: tetigi. O diem funestum & mihi ad
sempiterni memoriam temporis luctuosum. Quātum
patria tua uulnus accepit. Quatuor intercedunt anni
cum renunciatus illi cardinalis fuisti. Nunc eodem ip̄o
tempore tui funeris exequiē nunciantur. Infelix & ca-
lamitosa domus: quę habebit ornamenta: quę solatia:
quibus letari ac perfrui possit. Vbi adolescentia præcla-
rissime traducta. Siccine Aui tui uestigia sequebaris. ut
etiam cōmune cum illo tibi domicilium mortis depo-
sceres. Vbi sunt officiosi tui labores. qui nullam tibi par-
tem neq; diurnę neq; nocturnę quietis impartiebant.
Vbi honores in quos uelut meritorum gradibus ascen-
disti. Vbi iustitię uindices manus que famam tui nomi-
nis propagarunt. Vbi studia bonarum artium quę do-
mi tuę florebat. Omnia tecum uno tempore silucrūt
Omnia uno impetu mors ademit. Omnia una eripuit
hora. Memini. Memini neq; unq̄ illius temporis obli-
uiscar cum redires in Urbem quot lachrymas effudi-
sti. Nunc illam tranquillitatem animi & securitatē quā
uita denegauit morti acceptam refers. Nunc intelligis
quanto melius bonitatis fructus in conscientia q̄ in fa-
ma reponatur. Atq; omnes qui tuo interitu commouē-
tur. desiderium tui contemplatione uitę per uirtutem
actę tollerabunt. Ea uel una cōsolatio me sustentat. q̄ si
unuscuiusq; testis est uita non dubito quin perpetuam
beatitudinem sis consecutus: & qui tantopere pro au-
gendis ecclesie cōmodis apud homines laborasti: nūc
pro diuturnitate illius apud deū precibus labores tuis.
Ego si unq̄ officio defui meo: si te aliquid offendi: ueni-
am peto. Tibi dedi quātum maxime potui daturus am

plus: siquid me ip̄o maius habuiffem. Nunc dare nihil
pr̄ter has infelices lachrymas possum. Id restat: id ha
beo: id faciam: ut donec uita exuperabo mea: nunq̄ de
tuis laudibus contitefcam.

¶ Dixi

**Epistola Reuerendissimi Cardina-
lis Alerienſis ad Innocentiũ. viii. pont.
maximum ſuper exultatione ſua quã
do a Ro. cu. receſſit.**

Beatissime Pater: Attulit mihi magiſter Gra-
tianus de uillanova Breue. S. V. cuius lec-
tione cõmota ſunt omnia uiscera mea in-
tellecta perturbatione mentis. S. V. & ſan-
cti Senatus Reuerendiſſimorũ dñorum meorũ Sancte
Ro. ec. Cardinaliũ: tum etiã q̄ animaduerti interpreta-
ri in ſinistrã partẽ: que non temere: non leuiter: non re-
pente: ſed conſulto deliberaui circa uitę meę ſtatus mu-
tationem. Non eſt immemor. S. V. quotiens primo an-
no ſue feliciffime ad apoſtolatum aſſumptionis pulſaui
aures ſuas: ut aſſentire dignaretur ardẽti deſiderio meo
quo tenebar me ad regularem uitã in aliqua religione
transferendi. Quod cum denegaffet. S. V. Sequẽtibus
annis id ſepius repetiit: etiã cũ lachrymarũ effuſione.
Fateor q̄. S. V. ante Cardinalatũ repulit petitionẽ meã:
Cum uero etiã poſt Cardinalatũ ignis ille ſancti huius
propoſiti arderet in pectore meo: menſe Aprili proxi-
me elapſo nouas preces. S. V. pro ea re obtuli. S. V. poſt
multas rationes contra petitionẽs meas allegatas tandẽ
acquieuit: & uiue uocis oraculo ingrediẽdi religionem
mihi licẽtiam impartita eſt: quam poſtea per duas ſup-
plicationes manu eiufdẽ. S. V. ſignatas denuo cõceſſit.
Dehinc cũ appropinquaret dies reſceſſus petiit denuo
a. S. V. licentiam pro reſceſſu meo quam. S. V. etiam cũ
reaffignatione diei gratioſe conceſſit: & benedixit mi-
hi ad osculum ſacraſſimorum pedum admiſſo. Hec
non ſcribo Beatiffime pater ut exiſtimem opus eſſe ea
cõmemorare. S. V. que cordatiſſima eſt: uerũ ut intelli

gant qui aliquid de me sinistri suspicantur. me non repente. nō precipitanter. nō leuiter motum fuisse Nec debet mirari quisq̄ nec nouum aut temerariū id existimare. cum etiam inter Romanos Pont. ab ecclesia Canonizatos reperiatur qui idē fecerit Celestinus. v. qui sanctus Petrus de mirono nuncupatur. Legitur etiam ad priuatā & religiosam vitam transisse sanctus Hieronimus Ro. ec. p̄b̄r quē ferunt Cardinalem fuisse. De Petro Damiani qui licet non sit inter sanctos relatus tñ pro sancto honoratur. Habetur ex libris per eum editis quos ipse legi ipsū ex Cardinali & in faillor etiā Ep̄o Hostien̄ factum monachum fuisse. De summi pont. licentia. an uero h̄mōi licentiam a sacro Cardinaliū Collegio habuerit non memini. Ego ab eodē collegio hāc licentiam non petii. & non sum ratus adeo imbecillem & infirmam uicariū potestatem ut nō posset prebere ac porrigere manum uolēti salutis animę suę honestissimo modo consulere. Ego enim q̄ in arduis pontifex teneatur consulere collegiū non infitior. tamen petenti sibi nisi quod salutem animę concernit credo solius pontificis auctoritatem sufficere. Quid est enim Beatissime pater ingredi & profiteri religionem nisi humiliare & exinanire semetipsum. & formam serui accipiendo se usq̄ ad mortem obedientem facere. Exemplo saluatoris nostri qui dum id fecit exemplū nobis prebuit. Gregorius Nazianzenus Constantinopolitanus ep̄s. ut sciētie & contemplationi uacaret ep̄atum dimisit. Quare qui me properantem ad religionē accusant etiam hos accusent si h̄i peccarunt. Fateor me deliquisse. licet forsitan tantorum patrum exempla. & aducte rationes me excusabilem reddere possunt. Quod aut̄ dimisso Cardinalatus habitu dissimulato habitu me itineri cōmiserim non opinor propterea me notam ullam apud graues & prudentes uiros cōtrahere potuisse. Nam cum

uellem quod acturus eram secretissimum fore. idcirco pro
prio fratre mihi fidissimo occultasse. existimaui latius
etiam in dissimulato habitu inter ignotos. quam cum uero
habitu incedere. & propterea a pena & a culpa & ab om
ni alia nota me immunem esse existimo. Si tamen erratum
est. cum id humanum sit. Supplico S. V. ut que mihi gra
uiora peccata dimisit. etiam hoc dimittat. penitentiam
quam mihi pro hoc peccato iniunxerit. non minus de
uote quam humiliter suscipiam. Beatissime pater. S. V. que
semper tam tenere personam meam dilexit & tanto
pere. ac multifariam honorauit. dignetur opus suum &
facturam suam in sancto proposito confouere memor
christi uicario. nihil peculiarius esse quam eum de animarum sa
lute sollicitum esse. Hic de anime mee salute agitur que
sola ante oculos uersatur. Licet enim exploratum habeam
Cardinalium & Episcoporum statum quauis alia religione
perfectiorem esse. existimaui tamen ad inferiorem reli
gionem transitum fragilitati mee tutiorem esse. Non est
in scia. S. V. se anime mee rationem in districto iudicio
reddituram. quam longe meliorem reddiderit si humilitati
mee hoc indulserit. quam si ab hoc meo ueteri & facto pro
posito me reuocauerit. In hoc annuat. S. V. humilimis
& lachrymosis precibus meis. nec uelit in amaritudine
anime mee me morte acerbiores uitam agere. Adeo
enim turbata est ut quod scribo uix satis ipse perpendam
Misere anime mee pater pietissime. qui mihi semper
in omnibus affabilis. benignus. & misericors fuisti.
& cum ineffabili clementia meas ineptias tot annis tol
lerasti. & patere obsecro ut importunus petitor sim an
te oculos pietatis tue. Convertere domine aliquantulum
& uide afflictionem meam & considera etiam quomodo consulatur
honoris meo. si iam ut ita dixerim ad aratrum manu
posita retro aspiciam nonne oculi omnium in me conuertentur
existimantes me leuiter discessisse. & leuius redisse.

quibus omnibus per. S. V. sapientissimè e consideratis di-
gnetur me suo amantissimo et mihi deuotissimo re-
sponso consolari. & reuocatas gr̃as prius mihi benigne
concessas in pristinum statum restituere. Scitura se nul-
lo p̃ciosiore dono hoc tempore me donare posse. quis
enim ipse peccator sum & indignus cuius preces a deo
exaudiantur. Id t̃n si impetrauero a. S. V. pro tanto mu-
nere conabor assiduis apud deum orationibus multipli-
cato fenore recōpensare. Quocūq; in loco me uoluerit
esse. S. V. acquiescam. & quicquid mādauerit exequar
Christiq; uicario tanq̃ christo obtemperabo & ab illi-
us obedientia discedere nefas existimabo. Felix ualeat
S. V. cuius sacratissimis pedibus me humiliter cōmen-
do. Ex Roncilionē die secunda Iunii. Mcccclxxxiii.

¶ Paululum illud quod Benemerenti domi-
no seruis post funera posse uidetur. Damia-
nus Corycius Barba Nouariēn̄ piētissimi do-
mini sui memorię prestare Curauit.